

Finansdepartementet
Internationella och ekonomiska avdelningen

Teknisk bilaga till Fördelningspolitisk redogörelse april 2026

Denna bilaga innehåller en beskrivning av de datamaterial, modeller, metoder, begrepp och definitioner som används i 2026 års fördelningspolitiska redogörelse (prop. 2025/26:100 bilaga 2).

Begrepp och definitioner

Inkomstbegrepp

Disponibel inkomst: Sammanlagd inkomst från arbete, kapital, näringsverksamhet och positiva transfereringar minus negativa transfereringar såsom skatt, betalt underhållsbidrag och återbetalning av studielån. Erhållna studielån ingår som en positiv transferering.

Justering för försörjningsbörda: För att kunna jämföra disponibla inkomster mellan individer i olika typer av hushåll måste hänsyn tas till hur många personer som ska försörjas på hushållets inkomster. Förekomsten av kollektiva nyttigheter och stordriftsfördelar hos hushåll med flera medlemmar medför att inkomst per person blir missvisande. För att justera för detta används därför en s.k. ekvivalensskala, Svensk konsumtionsenhetsskala 2004:

- Första vuxen: 1,00
- Andra vuxen: 0,51
- Ytterligare vuxen: 0,60
- Första barnet 0–19 år: 0,52
- Andra och påföljande barn 0–19 år: 0,42

Från och med 2021 har ekvivalensskalan utökats med ytterligare två vikter för att ta hänsyn till att det kan finnas barn som bor växelvis i hushållet:

- Växelvis boende barn 0–19 år, första barnet: 0,38
- Växelvis boende barn 0–19 år, andra och påföljande barn: 0,285

Ekonomisk standard: Hushållets totala disponibla inkomst divideras med den totala konsumtionsvikten enligt konsumtionsenhetsskalan ovan. Genom denna justering skapas ett mått som är jämförbart mellan individer i olika typer av hushåll. Måttet syftar till att på ett så rättvisande sätt som möjligt spegla individens ekonomiska levnadsstandard.

Skillnaden mellan (ojusterad) disponibel inkomst och ekonomisk standard kan illustreras med ett enkelt räkneexempel: Ett hushåll består av ett sammanboende par där båda har en disponibel inkomst på 200 000 kronor per år. För att beräkna ekonomisk standard för de sammanboende justeras deras disponibla inkomst för antalet hushållsmedlemmar. I det här fallet:

$$400\,000 / (1,00 + 0,51) = 264\,900.$$

Ett annat hushåll består av en ensamstående person utan barn. Här finns inga stordriftsfördelar, utan konsumtionsvikten är 1,00. För att uppnå samma ekonomiska standard som de sammanboende behöver den ensamstående ha en disponibel inkomst på 264 900 kronor.

Individens ekonomiska standard: Beräkningar av ekonomisk standard baseras på hushållet, men redovisningen sker i regel på individnivå. Hushållets ekonomiska standard tilldelas då samtliga hushållsmedlemmar utom växelvis boende barn. För sådana barn beräknas den ekonomiska standarden som medelvärdet av den ekonomiska standarden i de båda hushåll som barnet bor i. Om det växelvis boende barnet har egna inkomster delas dessa mellan båda hushållen.

Redovisningsgrupper

Inkomstgrupper: Befolkningen delas in i tio lika stora grupper sorterade efter stigande inkomst. Inkomstgrupp 10 avser den översta tiondelen i fördelningen och inkomstgrupp 1 den nedersta tiondelen.

Familjetyper: Populationen delas in efter hushållets sammansättning med avseende på antal vuxna i hushållet, förekomst av barn samt ålder.

Barn: Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) definition är barn individer i åldern 0–19 år utan egen bostad.

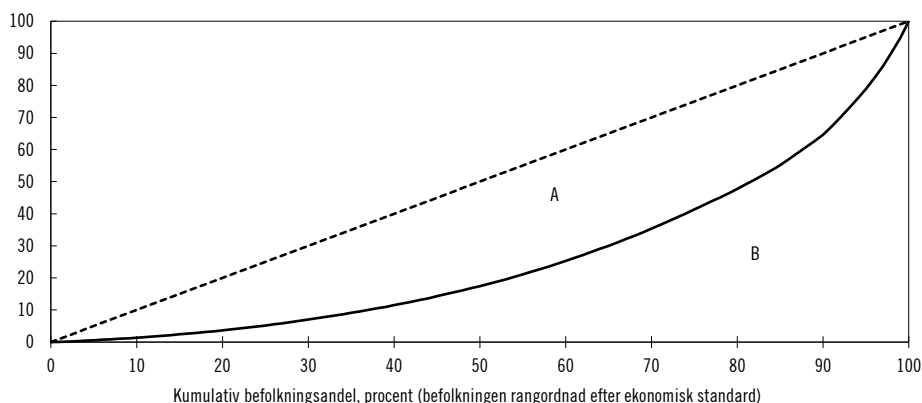
Mått och nyckeltal i fördelningsanalysen

Inkomstandelar: För att beskriva utvecklingen i olika delar av inkomstfördelningen används ofta inkomstandelar. Dessa beräknas som den andel av de totala inkomsterna som en viss grupp, t.ex. en inkomstgrupp, förfogar över.

Gini-koefficient: Gini är det vanligast förekommande inkomstspridningsmättet och kan definieras utifrån Lorenzkurvan. Om befolkningen har sorterats i stigande ordning med avseende på ekonomisk standard visar Lorenzkurvan sambandet mellan den kumulativa frekvensfördelningen och den kumulativa andelen av totala inkomster (se diagram nedan). Ju mer kurvan avviker från diagonallinjen desto ojämna är fördelningen.

Hypotetisk Lorenzkurva

Kumulativ inkomstandel, procent

Gini-koefficienten kan uttryckas som kvoten mellan den yta som avgränsas av diagonallinjen och Lorenzkurvan (A) och den totala ytan under diagonallinjen (A+B). Om alla har exakt lika stora inkomster är Gini-koefficienten lika med noll (maximal jämlikhet). Om en individ har alla inkomster är Gini-koefficienten lika med ett (maximal ojämlikhet).

En formell definition av Gini-koefficienten är:

$$Gini = \left(\frac{1}{2n^2\bar{y}}\right) \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^n |y_i - y_j|,$$

där n är befolkningsstorleken, y_i är inkomsten för den i te individen och \bar{y} är medelinkomsten i befolkningen. En konkret tolkning av Gini-koefficienten är att den speglar det genomsnittliga avståndet, i inkomst, mellan alla

individer i befolkningen. Om medelinkomsten är 300 000 kronor, och om Gini-koefficienten är 0,30, kan det genomsnittliga avståndet uttryckas som $2 \cdot 0,30 \cdot 300\,000$, dvs. 180 000 kronor.

Inkomströrlighet: I redogörelsen mäts inkomströrlighet på två olika sätt. I ett första avsnitt mäts den genom att beräkna hur många individer som har flyttat från en inkomstgrupp till en annan grupp mellan två mättillfällen. I det andra avsnittet mäts rörligheten i termer av hur mycket inkomstspridningen utjämnas när undersökningsperioden förlängs. Inkomsternas rörlighet (M) definieras som $M=1-R$, där R är det s.k. Shorrocks-måttet på inkomsternas rigiditet.¹ Spridningen kan mätas med valfritt ojämnhetsindex, men i redogörelsen används Gini-koefficienten. Formellt skrivs R som

$$R = \frac{G_T}{\sum_{k=1}^T w_k G_k}, \text{ där } w_k = \frac{\bar{Y}_k}{\sum_{i=1}^T \bar{Y}_i}.$$

G_T avser Gini-koefficienten för den sammanlagda inkomsten under en längre period och G_k de årsvisa Gini-koefficienterna under denna period. Vikterna w_k för ett enskilt år beräknas som det aktuella årets genomsnittliga disponibelinkomst, \bar{Y}_k , som andel av inkomsterna under hela perioden. Rörlighetsmåttet kan anta värden mellan noll (maximal orörlighet) och ett (maximal rörlighet).

Andel med låg inkomststandard: Begreppet låg inkomststandard är definierat så att inkomsterna för det hushåll individen lever i inte bedöms räcka för att betala nödvändiga omkostnader. Denna s.k. baskonsumtion är schablonberäknad och tar bl.a. hänsyn till hushållets sammansättning, eftersom levnadsomkostnaderna varierar beroende på familjens storlek. Personer med varaktigt låg inkomststandard avser dem som, förutom observationsåret, har haft låg inkomststandard under minst två av de tre föregående åren.

Baskonsumtionen är en konstruerad norm som inte speglar ett hushålls faktiska utgifter. Den beräknas med utgångspunkt i riksnormen för försörjningsstöd samt schablonbelopp för boende, hushållsel, barnomsorgsavgift, kostnader för lokala resor, avgift för medlemskap i fackförening- och arbetslöshetskassa samt hemförsäkring. Schablonbeloppet för boende varierar mellan olika typer av kommuner. I riksnormen för försörjningsstöd

¹ Se Shorrocks, *Income Inequality and Income Mobility*, *Journal of Economic Theory* 19(2), 1978.

ingår kostnader för livsmedel, kläder och skor, lek och fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning och telefon.

Andel med låg relativ ekonomisk standard: Andelen med låg relativ ekonomisk standard avser den andel av befolkningen som har en ekonomisk standard understigande 60 procent av medianinkomsten. Personer med varaktigt låg relativ ekonomisk standard avser dem som, förutom observationsåret, har haft låg relativ ekonomisk standard under minst två av de tre föregående åren.

Andel som lever i materiell och social fattigdom: Alla EU:s medlemsstater mäter årligen utvecklingen av andelen personer som lever i allvarlig materiell och social fattigdom i undersökningen Statistics on Income and Living Conditions (SILC). Den övergripande indikatorn mäter förutsättningar att klara 13 olika typer av utgifter: att betala oväntade utgifter, att åka på en veckas semesterresa, att äta en måltid med kött, kyckling eller fisk varannan dag, att hålla hemmet tillräckligt varmt, att ha tillgång till bil, att betala skulder (lån, hyra etc.), att ersätta slitna möbler, att ersätta slitna kläder, att äga två par skor, att träffa vänner/släkt för att fika, dricka en öl eller äta middag minst en gång i månaden, att regelbundet ägna tid åt någon fritids- eller nöjesaktivitet, att varje vecka spendera en mindre summa pengar på sig själv eller att ha tillgång till internet. En individ som inte har råd med sju eller flera av dessa utgifter anses leva i allvarlig materiell och social fattigdom. En individ som inte har råd med fem eller flera av utgifterna anses leva i materiell och social fattigdom dvs. i en lägre grad av fattigdom.

Marginal-effekt: Marginal-effekten för en individ beräknas i den fördelningspolitiska redogörelsen med hänsyn till hushållets samlade inkomster. Den anger den andel av en individs marginella inkomstökning som faller bort till följd av ökad skatt, ökade avgifter och minskade transfereringar i hushållet. Marginal-effekter beräknas med Fasit-modellen (se nedan) efter en tänkt årlig ökning av individens löneinkomst med 1 000 kronor. De skatte-, avgifts- och transfereringssystem som ger upphov till marginal-effekter är inkomstskatter, bostadsbidrag, bostadstillägg till pensionärer, äldreförsörjningsstöd, barnomsorgsavgift, hemtjänstavgift, betalt underhållsbidrag, ekonomiskt bistånd och återbetalning av studielån.

Beräkningar av marginaleffekter görs för individer i åldern 20–64 år som är anställda och har en löneinkomst. Individen ska också ha bott i Sverige hela året, inte vara ålderspensionär och inte ha en negativ disponibel inkomst.

Ersättningsgrad: Ersättningsgraden för en individ beräknas i den fördelningspolitiska redogörelsen med hänsyn till hushållets samlade inkomster och sammansättning och anger den andel av den disponibla inkomsten som hushållet får behålla när individen går från arbete till arbetslöshetsersättning eller sjukpenning:

$$ERS = \frac{\text{disponibel inkomst vid icke-arbete}}{\text{disponibel inkomst vid arbete}}$$

Ersättningsgrader beräknas med Fasit-modellen (se nedan) för personer i åldern 20–65 år.² Beräkning av ersättningsgrader görs för individer som har varit sysselsatta eller arbetssökande och som inte har invandrat eller utvandrat under analysåret. Ersättningsgrader har inte beräknats för personer med inkomst av näringsverksamhet.

Först beräknas den disponibla inkomst som hushållet skulle ha haft om individen hade arbetat hela året. Därefter beräknas den disponibla inkomst som hushållet skulle ha haft om individen i stället hade blivit arbetslös eller sjuk och haft arbetslöshetsersättning eller sjukpenning hela året. Den disponibla inkomsten beräknas i båda fallen med hänsyn till betalda skatter och erhållna bidrag. En lägre inkomst kan t.ex. innebära att man får rätt till bostadsbidrag. Ersättningsgrader beräknas både exklusive och inklusive kompletterande ersättningar som utgår enligt kollektivavtal eller genom medlemskap i fackförening.³

Inför 2024 års redogörelse reviderades metodiken för att beräkna ersättningsgrader. Den nya metoden tillämpas för närvarande endast fr.o.m. inkomståret 2022. Ersättningsgrader som har redovisats i tidigare fördelningspolitiska redogörelser är därför inte helt jämförbara med de ersättningsgrader för 2022–2024 som redovisas i denna redogörelse.

² I tidigare fördelningspolitiska redogörelser har beräkningsunderlaget utgjorts av personer i åldern 20–64 år. För beräkningar som avser inkomståret 2023, eller senare år, ingår även 65-åringar i underlaget, då åldersgränsen för rätt till arbetslöshetsersättning och medlemskap i a-kassan fr.o.m. 2023 har höjts till 66 år.

³ För sjukpenning utgår i vissa fall kompletterande ersättning i form av avtalsersättning. Vid arbetslöshet kan den kompletterande ersättningen bestå av både avtalsersättning och ersättning från inkomstförsäkring som ingår i medlemsavgiften till de flesta fackförbund.

En skillnad jämfört med den tidigare metoden är att studerande inte längre ingår i beräkningsunderlaget. För att ingå i beräkningsunderlaget krävdes med den tidigare metoden att individen hade en potentiell årsinkomst från arbete som översteg två och ett halvt inkomstbasbelopp under analysåret. Med den nya metoden har inkomstkravet sänkts till ett prisbasbelopp. En ytterligare skillnad avser beräkningen av ersättningen vid arbetslöshet. Med den tidigare metoden beräknades den med utgångspunkt från individens potentiella årsinkomst från arbete under analysåret. Med den nya metoden bestäms ersättningen i stället utifrån individens observerade inkomst under det år som föregick analysåret.

Datamaterial

Totalräknad registerbaserad inkomstfördelningsstatistik (TRIF)

TRIF innehåller uppgifter från 2011 till 2024. Syftet med TRIF är att beskriva utvecklingen och fördelningen av hushållens inkomster. Hushållsbegreppet i TRIF bygger på s.k. bostadshushåll. Bostadshushållet utgörs av samtliga personer som är folkbokförda på samma fastighet respektive lägenhet. Det speglar således personers folkbokförda boende, och det finns inte några krav på gemensam hushållning inom hushållet.

Från och med TRIF 2020 ingår pensions- och löneinkomst från Danmark, Finland, Island och Norge. I samband med publiceringen av TRIF 2020 reviderades även de tidigare årgångarna 2011–2019.

För att förbättra mätningen av ekonomisk standard för barn och föräldrar när föräldrarna inte bor tillsammans och barnen bor växelvis använder SCB sedan inkomstår 2021 en modellbaserad ansats vid skattning av ekonomisk standard för dessa grupper. Modellen har även tillämpats retroaktivt för 2011–2020, vilket innebär att statistiken har reviderats för dessa år.⁴

Statistiskt analysregister (STAR)

I arbetet med den fördelningspolitiska redogörelsen används ibland STAR. Det är ett obundet slumpmässigt urval från den totalräknade statistiken (TRIF), kompletterat till ett totalurval avseende personer med höga kapitalinkomster samt höga förvärvsinkomster. STAR finns tillgängligt för

⁴ Se SCB (2019), Bakgrundsfakta, Hushållens ekonomi 2019:1, Ekonomisk standard vid växelvis boende.

2013–2024. I STAR-registret för 2024 ingår ungefär 2 miljoner individer fördelade på ca 700 000 bostadshushåll.

Den komplettering med löne- och pensionsinkomster från övriga nordiska länder som har gjorts i TRIF har inte varit möjlig att genomföra i STAR annat än för åren 2020–2024. Detta innebär att dessa STAR-årgångar inte är helt jämförbara med tidigare årgångar.⁵

Den revidering av den ekonomiska standarden för hushåll med växelvis boende barn som har gjorts i TRIF har inte kunnat genomföras i STAR annat än för åren 2021–2024. Detta innebär att dessa årgångar inte är helt jämförbara med tidigare STAR-årgångar.⁶

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF)

ULF är en årlig undersökning som belyser levnadsförhållanden för Sveriges befolkning inom ett antal områden, som t.ex. hälsa, ekonomi, boende, sysselsättning och fritid. Statistiken används bl.a. till jämförelser mellan grupper, jämförelser över tid och vid internationella jämförelser. Från och med 2008 är undersökningen EU-reglerad och harmoniserad med den EU-gemensamma Statistics on Income and Living Conditions (SILC).

Den huvudsakliga datainsamlingsmetoden var besöksintervju t.o.m. 2005 och telefonintervju 2006–2021. Från och med 2022 infördes s.k. kombinerad insamling där urvalspersonerna får välja om de ska svara via telefon eller via ett webbformulär.

Statistics on Income and Living Conditions (SILC)

EU:s statistik över inkomst- och levnadsvillkor (EU-SILC) samlar in aktuella och jämförbara tvärsnitts- och longitudinella mikrodata för flera väsentliga välfärdsdimensioner som t.ex. inkomst, social utestängning och levnadsvillkor. Uppgifter om social utestängning och uppgifter om boende samlas in på hushållsnivå, medan uppgifter om inkomster, arbetssituation, utbildningsnivå och hälsostatus erhålls på individnivå.

⁵ Jämfört med den tidigare publicerade statistiken för 2011–2019 blir effekten av att inkludera de nordiska inkomsterna störst på regional nivå. Effekten på de samlade inkomstskillnaderna är dock liten. Gini-koefficienten för ekonomisk standard minskar med 0,001–0,002, medan andelen med låg ekonomisk standard (under 60 procent av medianinkomsten) minskar med 0,1–0,2 procentenheter.

⁶ Påverkan på de övergripande inkomstskillnaderna är förhållandevis liten. Som exempel kan nämnas att Gini-koefficienten respektive andelen med låg relativ ekonomisk standard för hela befolkningen minskar med 0,001 respektive 0,3 procentenheter 2021 med anledning av förändringen. Påverkan är dock större för enskilda grupper, framför allt för ensamstående yngre än 65 år utan barn samt ensamstående med barn.

Beräkningsmetoder

Fasit-modellen

För att analysera fördelningseffekter av regeringens politik används i denna redogörelse mikrosimuleringsmodellen Fasit. Till grund för beräkningarna ligger STAR-data för 2024. Modellen tillåter undersökningar av hur disponibel inkomst m.m. påverkas av en ändring av reglerna för beräkning av olika skatter och transfereringar. Det är även möjligt att undersöka hur en regeländring påverkar marginaleffekter och ersättningsgrader för hushållen. Effekterna kan undersökas för olika grupper (inkomstgrupper, familjetyper etc.) eller aggregerat till samhällsnivå.

På grund av eftersläpningen i inkomststatistiken krävs en framskrivning av data för att möjliggöra analyser av senare år. Framskrivningen görs i två steg. Först kalibreras datamaterialets urvalsvikter så att kända ändringar i befolkningsstrukturen och andra antalsuppgifter⁷ återspeglas. Genom kalibreringen justeras det antal individer som representeras av en viss individ i datamaterialet utan att individens övriga variabelvärden påverkas. För att justera vissa inkomstvariabler med avseende på den kända utvecklingen tillämpas sedan proportionell skalning. Detta görs bl.a. för löner, kapitalvinster och övriga kapitalinkomster.

Beräkning av effekter av välfärdsreformer

Fasit används för att beräkna offentligt finansierade individuella välfärdstjänster och fördela dessa till individerna. Välfärdstjänsterna omfattar alla individuella tjänster inom områdena hälso- och sjukvård, kultur och fritid, utbildning samt socialt skydd.⁸

Uppgifter om kostnaderna hämtas från nationalräkenskaperna. Det som beaktas är den offentliga förvaltningens konsumtionsutgifter, exklusive ingående mervärdesskatt, och den offentliga förvaltningens bidrag till hushållens icke vinstdrivande organisationer. De avgifter som betalas av användaren, t.ex. förskoleavgifter, är borträknade från konsumtionsutgifterna, dvs. det är nettoutgiften som används.

⁷ Detta gäller antal dagar med arbetslöshetsersättning, föräldrapenning respektive sjukpenning, antal individer i arbetsmarknadspolitiska program, antal individer med sjuk- och aktivitetsersättning, inkomstgrundad ålderspension respektive garantipension samt antal sysselsatta i olika arbetsmarknadssektorer.

⁸ Av SCB:s dokumentation Offentliga välfärdstjänster 2015 framgår i detalj hur beräkningarna görs. Barnomsorg redovisas som ett eget område i den här redogörelsen. Där ingår förskola, som i nationalräkenskaperna tillhör området utbildning, samt pedagogisk omsorg och fritidshem, som tillhör området socialt skydd.

Vid beräkning av reformeffekter på välfärdstjänsteområdet är konsumtionsmönstren i Fasit utgångspunkten. Välfärdstjänsterna är där uppdelade i ca 30 olika kategorier, t.ex. grundskola och äldreomsorg, där varje kategori har ett eget konsumtionsmönster. Varje enskild reform bedöms tillhöra någon av dessa kategorier. Värdet av tjänsten fördelas därefter i befolkningen enligt det befintliga konsumtionsmönstret för den aktuella kategorin. Reformers som är av mer generell karaktär fördelas i enlighet med det konsumtionsmönster som gäller för välfärdstjänsterna totalt.